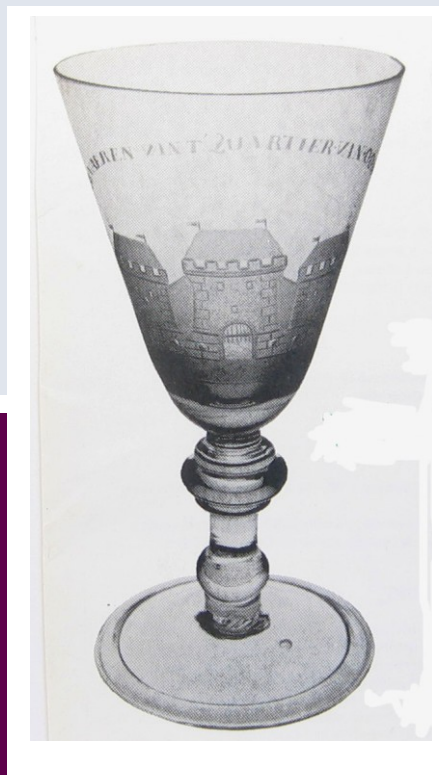

Functionarissen

Twaalfmannen

In Oisterwijk waren alle weerbare mannen vanouds betrokken bij het bestuur. Wanneer het nodig was kwamen allen bij elkaar om belangrijke beslissingen te nemen. Dat betroffen dan meestal financiële zaken. Rond 1720 werd dat steeds meer als niet praktisch ervaren en kwam het tot de instelling van een college van twaalf mannen, die in plaats van allen geraadpleegd werden. Ze vulden zich zelfstandig aan.

het College van twaalfmannen

te Oisterwijk

Wanneer de schepenen van Oisterwijk voor een zeer belangrijke beslissing stonden, bijvoorbeeld aangaande het opnemen van gelden of het voeren van een procedure, plachten ze raad te vragen aan de burgemeesters, voor- malige schepenen en bestuurders, de dekenen en zegelaren van de wullen Ambacht, de zegelaren alsmede, aan de voornaamste gegoede mannen in de vrijheid.

Waarom het in 1720 nu precies om te doen was, heb ik niet kunnen ontdekken, naar er was een geweldige ruzie. De borgemeesters, raads mannen, dekenen, zegelaars, keurmeesters , principaalste geërfdens en verscheidene naburen van de vrijheid traden (waarschijnlijk voor de Raad van Brabant) ten eerste als impetranten van mandement poenaal op tegen de schepenen als gedaagden, ten tweede als requiranten contra de stadhouder c, s. als gedaagden, verder als impetranten van mandement van attentaten (?) contra de schepenen als gedaagden en ten vierde als supplianten van visie der resolutien contra de schepenen als rescribenten.

Tenslotte ageerde notaris Dirck van Wyck, uit naam van zijn vrouw, als impetrant van mandement van daagsele contra de representanten van het corpus.

Partijen probeerden tot elkaar te komen en een nieuw bestuursreglement voor de vrijheid was hiervan het gevolg. Op de elfde januari 1721 werd het gearresteerd. Het legde vast welke zaken ter beoordeling van het corpus zouden staan, en wie lid van het corpus, beter gezegd representanten van het corpus, zouden zijn.

Het nieuwe reglement beoogde kennelijk de vrijheid van de schepenen inzake de raadpleging te beperken. De vergaderingen van het corpus zouden voortaan door een en dertig personen bezocht kunnen worden. De meest gegoeden zouden vertegenwoordigd worden door "twaalf van de gequalificeerde en meest gegoede ingezetenen", van welke er negen uit de vrijheid en drie uit "den gehugte van Carckhoven" moesten komen, De twaalfmannen, of gemeentensmannen, moesten bij overlijden of vertrek van een hunner binnen zes weken hun getal weer op twaalf brengen. De twaalfmannen waren dus zeer onafhankelijk, namelijk niet afhankelijk van een kiezersvolk, naar ook niet van de schout en schepenen.

Wanneer het overleden of vertrokken lid van het college uit de vrijheid kwam, kozen de negen twaalfmannen uit de vrijheid een opvolger, en wanneer het van Karkhoven kwam de drie twaalfmannen van Carckhoven.

Zonder dat dit was voorgeschreven kwamen er van de mannen uit de vrijheid, voor zover ik heb kunnen nagaan, steeds vijf van het Kerkeind en vier van het Lindeind,

Ten koste van de andere representanten van het corpus (buiten dé schepenen) wonnen de twaalfmannen spoedig aan invloed. Burgemeesters werden er na omtrent 1726 namelijk niet meer aangesteld. Raads mannen (waaronder op grond van het reglement van 1721 alleen nog de twee laatst afgetreden schepenen werden verstaan), waren er vaak ook niet, omdat de gereformeerde schepenen bij gebrek aan

opvolgers van de ware religie vrijwel nooit aftraden. Het bestuur van de Wollen Ambacht boette aan betekenis in door het verval van de lakennijverheid.

Weldra vormden de twaalfmannen aldus een soort rompcorpus dat mee het heft in handen nam en om de schepenen in hun dagelijks bestuur bij te staan uit hun midden twee man van het Kerkeind en twee man van het Lindeind committeerden.¹

De volgende personen heb ik als twaalfman vermeld gevonden. Het jaartal achter de naam duidt aan in welk jaar ze voor het eerst als twaalfman genoemd worden.

Na 1720

1.	Govert Jans van der Aa	1759
2.	Frederick Antonisse	1727
3.	Gerardus van Asten	1745
4.	Mathys de Backer	1737
5.	Jan Jans Berghmans	1723
6.	Johannes van Berkhaven	1754
7.	Piet Bertens	1725
8.	Louis van den Boer	1737
9.	Laurens Bolders, van het Kerkeind	1787
10.	Gerrit van den Brekel	1725
11.	Johannes Gerrit van den Brekel (karkh)	1754
12.	Adriaan Adriaan Brekelmans	1788
13.	Jan Jansen de Bresser de jonge	1763
14.	Martinus Jan de Bresser (Karkhoven)	1791
15.	Willen Wouter Brock (Karkhoven)	1721
16.	Jacobus Castelijns	1769
17.	Herbert Andries de Cort	1731
18.	Jacobus Corthout	1721
19.	Arnout Corthout	1774
20.	Johannes Cox (Kerkeind)	1721
21.	Anthonie Wouter Jan Emmen	1723
22.	Wouter Jan Emmen	1721
23.	Peter Emmen	1727
24.	Peter van Esch	1727
25.	Peter van Heck (Kerkeind)	1721
26.	Jan van Hees (?)	1726
27.	Martinus Cornelis van Hees	1744
28.	Cornelis Heesters	1757
29.	Adriaen Robbert Hendrickx (Kerkeind)	1721
30.	Jan van Iersel Dirkszoon	1750
31.	Michiel van Iersel (Lindeind)	1721
32.	Daniel Klercks	1771
33.	Govert Klercks (Lindeind)	1791
34.	Jan Ariens van de Laer	1730
35.	Cornelis Jan Leyten (Karkhoven)	1721
36.	Pieter van de Loo (Lindeind)	1791

¹ Gerard Berkelmans, Het Oosterwijks College Van Twaalf Mannen in: *DKM* jrg 13 (1959) no 5, 7-11; vgl *Otw*, R. 8, 1v twaalfmannen in 1689

37.	Zeger Peter Mattijs	1725
38.	Jan Monbers (Lindeind)	1787
39.	Elias Bartel Nouwens	1762
40.	Jan van den Oudenhoven	1775
42.	Jacobus Reckers	1726
43.	Huybert van Roessel	1754
44.	Gijssbert van Roessel	1787
45.	Servaes Roetaerts (Lindeind)	1721
46.	Anthonie Rossums	1727
47.	Daniel Roijers	1785
48.	Peter Andries Scheyven	1722
49.	Pieter Schoenmakers (Karkhoven)	1757
50.	Embert Schonk (Lindeind)	1782
51.	Embert Smits (Lindeind)	1721
52.	Francis Smits (Lindeind)	1721
53.	Francis Smulders	1750
54.	Jan Storimans	1722
55.	Anthonie Storimans	1777
56.	Cornelis Suys	1734
57.	Aernout Suys	1741
58.	Aert Egen Teurlincx	1730
59.	Lambertus Timmermans (Kerkeind)	1776
60.	Cornelis Peter Vermeer (Kerkhoven)	1788
61.	Cornelis Baltus Versteijnen	1750
62.	Jan Wollaert (Lindeind)	1776
63.	Embert Jacobs van de Wiel	1750
64.	Jacobus van de Wiel	1724,
65.	Jan Peters van de Wiel	1773
65.	Cornelis van de Wiel	1750
66.	Dirck van Wijck (Kerkeind)	1721

Nadat op de 20ste april 1795 de burgers Johannes Antonisse, Johannes van den Boer en Willem Peter van Esch de schepenen hebben verzocht de stemgerechtigde geneentenaren op te roepen voor het verkiezen van een municipaliteit, worden op de 28ste april naast de zeven schepenen tot gecommiteerden gekozen: Gijssbert van Roessel, Francis Wagemans, Adriaan Brekelmans en Jan Mombers.

Merkwaardigerwijs hield het college van twaalfmannen door deze nieuwe gang van zaken niet op te bestaan. Dat was toch voor de handliggend geweest. De nieuwe gecommiteerden kwamen niet meer uit een zichzelf aanvullend college van de twaalf meest geërfde personen, maar werden gecommiteerd, door de leden van de gemeente. Op dinsdag de 25ste april 1797 stellen de gemeentens-mannen tot twaalfman aan: in de plaats van wijlen Daniel Roijers voor het Kerkeind Adriaan de Bresser, en in plaats van Govert Klercks, die om ontslag had verzocht, Pieter Assenbergh. In plaats van de afgegane gecommiteerdens Francis Wagemans en Jan Mombers stellen ze Adriaan de Bresser en Pieter Assenberghs aan.

Maar die vlieger ging niet op.

"woensdag den 13 Augustus 1797

De Gemeentens Mannen vergaderd wesende, hebben na deliberatie goedgevonden derselver Resolutie van den 25 April deses jaars 1797 in te trecken en buijten Effect te stellen, gelijk zulks geschied bij deesen, en als nog bij continuatie te continueeren Francis Wagemans, Jan Mombers, Gijssbert van

Roessel en Adriaan Adriaan Brekelmans, omme benevens officier en scheepenen deser Vrijheid de Politicque regeering waar te neemen en gade te slaan, gelovende alles voor goed en van waarden te houden en te doen houden, tgeen uit kragte deses door hun gedaan en verrigt zal werden, onder verband als na Regten."

Dit besluit, waarin vanaf de woorden "omme benevens. . ." de oude-formulering van de taak der twaalfmannen wordt gebruikt, werd ondertekend door Gijsbertus van Roessel, Adriaan Brekelmans, Johannes Mombers, Francis Wagemans, Louwerens Bolders, Govert Klercks, Cornelis Peter Vermeer, zijnde de laatste der twaalfmannen, welke ik heb vermeld gevonden.

1721	Johannes Cox	(Kerkeind)	20.
1721	Peter van Heck	(Kerkeind)	25.
1721	Adriaen Robbert Hendrickx	(Kerkeind)	29.
1721	Dirck van Wijck	(Kerkeind)	66.
1721	Michiel van Iersel	(Lindeind)	31.
1721	Servaes Roetaerts	(Lindeind)	45.
1721	Embert Smits	(Lindeind)	51.
1721-1745	Francis Smits	(Lindeind)	52.
1721	Willem Wouter Brock	(Karkhoven)	15.
1721	Cornelis Jan Leyten	(Karkhoven)	35.
1721-1744	Jacobus Corthout		18.
1721	Wouter Jan Emmen		22.
1722	Jan Storimans		54.
1722	Peter Andries Scheyven		48.
1723	Anthonie Wouter Jan Emmen		21.
1723-1737	Jan Jans Berghmans		5.
1724-1737	Jacobus van de Wiel		64.
1725-1739	Zeger Peter Mattijs		37.
1725-1763	Piet Bertens		7.
1726-1754	Jacobus Reckers		42.
1725	Gerrit van den Brekel		10.
1726	Jan van Hees (?)		26.
1727	Frederick Antonisse		2.
1727-1787 +	Peter Emnen	Kerkeind	23.
1727=1741	Anthonie Rossums		46.
1727-1743	Peter van Esch		24.
1730	Jan Ariens van de Laer		34.
1730	Aert Egen Teurlincx		58.
1731-1750	Herbert Andries de Cort		17.
1734	Cornelis Suys		56.
1737	Mathys de Backer		4.
1737-1754	Louis van den Boer		8.
1739	Cornelis Heesters		
1741	Aernout Suys		57.
1743	Gerardus van Asten		3.
1744-1774	Martinus Cornelis van Hees		27.
1745-1759	Jan Storimans		
1747-1791	Embert Jacobs van de Wiel		63.
1747-1754	Cornelis Baltus Versteijnen		61.

1747-1750	Cornelis van de Wiel		65.
1750-1776 +	Francis Smulders	Kerkeind	53.
1750-1763	Jan van Iersel Dirkszoon		30.
1754-1757	Johannes van Berkhaven		6.
1754-1791	Huybert Willem van Roessel		43.
1754-1788 +	Johannes Gerrit van den Brekel	Kerkh.oven	11.
1757	Cornelis Heesters		28.
1757- 1788	Pieter Schoenmakers	Kerkhoven	49.
1759	Govert Jans van der Aa		1.
1763-1776	Elias Bartel Nouwens	Lindeind	39.
1763-1782	Jan Jansen de Bresser de jonge	Lindeind	13.
1769	Emmert Emmen		
1769	Jacobus Castelijns		16.
1770-1777	Arnoldus van Roessel de jonge		
1770	Jan Leyten		
1771-1787	Daniel Klercks	Lindeind	32.
1773	Jan Peters van de Wiel		65.
1774	Arnout Corthout		19.
1775	Jan van den Oudenhoven		40.
1776-1785	Lambertus Timmermans	Kerkeind	59.
1776-1777	Johan Wollaart	Lindeind	62.
1777-1787	Anthonie Storimans	Lindeind	55.
1782-1791	Embert Schonk	Lindeind	50.
1785	Daniel Roijers	Kerkeind	47.
1787	Jan Mombers	Lindeind	38.
1787	Gijbsbert van Roessel	Lindeind	44.
1787	Laurens Bolders,	Kerkeind	9.
1788	Cornelis Peter Vermeer	Kerkhoven	60.
1788	Adriaan Adriaan Brekelmans	Kerkhoven	12.
1791	Govert Klercks	Lindeind	33.
1791	Pieter van de Loo	Lindeind	36.
1791	Martinus Jan de Bresser	Karkhoven	14.

uit: www.devrijheidoisterwijk.nl 26-10-2012